

EL CATALÀ, LLENGUA DE L'ENSENYAMENT

**- Si s'aspira a fer durar el bilingüisme,
és necessari fer tot l'ensenyament en català -**

...l'ús que es fa de la llengua dins una classe, que pot permetre aprendre-la i perfeccionar-la, hauria d'esser aquí el mateix que a un país normal...

Joan Lladonet

ENSENYAMENT EN CATALÀ DEL 50% D'ASSIGNATURES = SUBSTITUCIÓ LINGÜÍSTICA
ENSENYAMENT TOTALMENT EN CATALÀ = BILINGÜISME

***P**rimera de tot i per anar sense embuts diré que aquest escrit està encaminat a demostrar que només amb l'aplicació del decret de mínims de l'ensenyament en català a l'escola, no s'aconsegueix frenar el camí que duu la llengua catalana cap a la substitució lingüística. Si, en canvi, s'aconseguís que el Govern fes un decret d'ensenyament totalment en català i es complís, amb això s'aconseguiria que l'alumnat al final de l'escolarització obligatòria dominàs les dues llengües, encara que no sabem quina usaria normalment fora de l'escola. Si algú ha llegit fins aquí i s'ha escandalitzat, ha de saber que a partir d'ara em dedicaré a explicar les afirmacions fetes.*

Per començar, explicaré, des de bon començament, que el motiu principal d'aquest escrit és fer que les persones preocupades per la normalització lingüística es reanimin, que no adoptin la satisfacció dels panxacontents, sinó que analitzin la realitat en què viuen, que se n'adonin de les dificultats extraordinàries per les quals passa la nostra llengua i la nostra cultura (la que Aznar vol eliminar, ell vol fer desaparèixer els guetos culturals i lingüístics, les tribus indígenes, nosaltres...), i que es disposin a defensar-la més que mai. No és un crit de pessimisme, sinó de realisme, i de pensar que encara hi som a temps. I també és un toc d'atenció a les autoritats educatives, diuen que nacionalistes, perquè facin un cop de cap, si és possible, i posin en marxa el que sigui necessari per a la normalització de la llengua catalana a l'ensenyament, que avui per avui no és possible si no es fa una feineda per normalitzar l'entorn. És per això que fent tot l'ensenyament en català, només s'arriba al

bilingüisme. Paral·lelament i impulsat per les autoritats competents, s'ha d'anar fent una tasca de normalització de la resta de la societat, per arribar a la normalitat lingüística.

Com ja he dit altres vegades, l'anàlisi que em propos fer es refereix a les escoles, col·legis i instituts de Palma i zones turístiques com Calvià, Lluçmajor, Andratx, Alcúdia, illa d'Eivissa, etc., que tenen molts d'àmbits castellanitzats, perquè aquí es troba la major part de la població de les Illes, i perquè la resta acabarà per fer allò que facin els i les habitants d'aquests llocs citats, fins i tot, Menorca. Tot el que s'indica a aquest article és generalitzable a la resta de Països Catalans.

A partir de les converses que tenia amb altres professionals de l'ensenyament i de les queixes que feien molts de professors de català, quan ens trobàvem en alguna reunió de treball; el fet que sempre hagués vist que molts de professors i professores posaven

obstacles a fer les classes en català; les moltes ocasions en què notava, a través de les intervencions en el Claustre, que molta gent no sabia què significava fer l'ensenyament en català; saber que la majoria de classes no es feien en català com cal, encara que s'afirmava i es comunicava a la Conselleria que s'hi feien; haver estat encarregat per l'equip directiu de pensar i elaborar una proposta de projecte lingüístic de centre; i, més envant, esser nomenat coordinador de normalització lingüística, va fer que dedicàs gran part de la meua feina a reflexionar i a treballar sobre el tema de la normalització lingüística a l'ensenyament.

He d'advertir que feia feina a un institut de la perifèria de Palma, i, que creia que aquest problema era similar a tots els instituts dels llocs que he citat. Si estic parlant de fa uns quatre o cinc anys enrere, he de dir que quan escrivia aquest article (gener de 2003), vaig poder llegir al *Diari de Balears*, de 20-01-03, una carta d'una mare que du el seu fill a una escola pública del centre de Palma i que deia entre d'altres coses: *"I vull deixar clar que, almanco en el cas del meu fill, ho té molt difícil per tenir una correcta formació en català, ja que la dinàmica del centre, donat l'alumnat que tenen, empeny cap al castellà"*. Això fa cinc, sis i més anys, ja passava, i ara s'ha vist incrementat amb l'onada d'immigració que arriba.

En aquells moments, i ja feia uns quants anys que m'hi dedicava, vaig pensar i vaig encaminar els meus esforços a esbrinar què era fer l'ensenyament en català. Sabia que part del professorat que havia afirmat a principi de curs que feia l'ensenyament en català i així s'havia posat a la Programació General de Centre, que després, moltes vegades, no podia o no tenia coratge suficient per intervenir en català dins les classes davant l'oposició de part de l'alumnat, que deixaven que els i les alumnes intervinguessin en castellà, que utilitzaven llibres i material fotocopiats en castellà, i que es feia el que es podia, que era poc i insuficient, i res més.

Per tant, després d'analitzar sobre l'ús que fa qualsevol alumne/a d'una llengua normalitzada, a qualsevol escola d'un país normal, vaig arribar a la conclusió següent:

L'ús d'una llengua es fa a través de les habilitats lingüístiques: escoltar i entendre o no la llengua, **parlar-la, llegir-la i escriure-la**. Per tant, vaig analitzar què passava respecte a l'ús d'aquestes habilitats i vaig notar que, generalment, l'ús que es fa de la llengua dins una classe, que pot permetre aprendre-la i perfeccionar-la, hauria d'esser el mateix a un país normal que aquí, i, per tant, a partir d'aquesta reflexió vaig arribar a conèixer l'ús que es fa de les habilitats lingüístiques dins una classe:

- els i les alumnes conversen entre si sobre qual-sevol tema o sobre l'assignatura corresponent, **parlar espontani**.

- els i les alumnes contesten preguntes que els adreça el professor o la professora sobre la matèria, **parlar dirigit**.

- quan uns o unes alumnes xerren, d'altres escolten, **escoltar espontani**.

- quan el o la professora explica l'assignatura, exercicis, o el que sigui, l'alumnat el que fa és **escoltar dirigit**.

- els i les alumnes llegeixen el llibre de text, les fotocòpies, la pissarra, els cartells, els exercicis, les preguntes dels exàmens, etc., **llegir**.

- els i les alumnes realitzen exercicis escrits i fan treballs d'investigació, de redacció, d'exposició, etc., **escriure exercicis i treballs**.

- els i les alumnes realitzen proves escrites, **escriure exàmens**.

Després s'havia d'avaluar quina importància o quin pes tenia el desenvolupament de cada una d'aquestes habilitats, dins el total de l'ús i aprenentatge de la llengua. Aquí cada professor o professora seria lliure de fer els seus càlculs aproximats. Després de conèixer quin era el repartiment de cada una d'aquestes habilitats en una persona normal adulta i alfabetitzada, que podeu trobar al llibre *Ensenyar llengua*, vaig tenir en compte què passava en una situació d'aprenentatge i vaig arribar a aquests percentatges parcials, suposant que si l'alumnat desenvolupava totes aquestes habilitats, la classe es faria el 100% en català, i va quedar així:

parlar espontani	15%
parlar dirigit	5%
escoltar espontani	15%
escoltar dirigit	15%
llegir	30%
escriure exercicis i treballs	15%
escriure exàmens	5%

A continuació es va explicar als caps de departament en la Comissió de Coordinació Pedagògica (que també va actuar i actua com a Comissió de Normalització Lingüística), totes aquestes qüestions; se'ls va oferir ajuda en qualsevol moment, se'ls va indicar que cada professor o professora podia variar el percentatge segons com es desenvolupassin les habilitats dins la seva assignatura (de fet, ho varen fer els professors d'Educació Física i d'Educació Plàstica) i se'ls va facilitar els fulls corresponents perquè cadascú en pogués repartir per a totes les assignatures del departament. S'havia d'esbrinar quin percentatge d'ús del català es feia per assignatures i per cursos i s'havien d'indicar la quantitat d'hores per

curs. Es deixava ben entès que les Matemàtiques de 1r A podien tenir un percentatge diferent que les Matemàtiques de 1r B, i també diferent que les de 1r C, etc.

Una vegada après el que s'havia de fer i amb tota l'ajuda que varen sol·licitar, es va arribar a conèixer quin era el percentatge d'ensenyament en català per àrea i de tot l'Institut en conjunt (tot aquest procés va esser explicat a la revista *Pissarra* núm. 104 de juny/juliol de 2001 en un article titulat *El projecte lingüístic de centre i l'ús real de la llengua catalana a l'ensenyament*, a través del qual m'oferia a explicar-lo al centre que ho demanàs). Aquest sistema es va incorporar al Projecte Lingüístic de Centre, i a partir d'allò que es feia a cada assignatura, es va fer un projecte per als propers quatre anys (ara s'està desenvolupant el 2n curs, i es fa una revisió anual devers els mesos d'abril i maig, per comprovar el compliment de tot allò que s'havia planificat). Com que els resultats es coneixien sempre a final de curs, a l'Institut, el primer any i el següent, a principi de curs es feia la planificació general anual, i si el professor o professora creia que faria l'assignatura en català, i que hi tendria el llibre de text, posava que ho feia en català, i, per tant sortien uns percentatges globals del Centre. Aquí exposam els percentatges a partir del sistema habitual i oficial, que se sol emprar a la majoria de centres per dir si es fa una assignatura en català o no, i que són les dades que van a la Conselleria (i que després s'esbomben als quatre vents si són bons), i també els percentatges obtinguts a partir del sistema aplicat i explicat, en la confecció dels quals, hi intervé tot el professorat del Centre, i que, finalment, també varen acabar arribant a la Conselleria.

Segons la TAULA 1, si utilitzàvem el sistema habitual, sobrepassàvem de molt el decret, i, per tant, es podia viure tranquil, però la realitat de les classes ens indicava que l'alumnat no sabia català, que exigien les classes en castellà a gran part del professorat, i, per tant, que les coses no funcionaven. Per això es va

TAULA 1: Percentatge de l'ús del català al Centre, a partir de l'ús del català a les classes (teòricament el mínim hauria de sortir un 50%, que és el que diu el decret de mínims)

Curs	Sist. habitual	Sist. aplicat
1997 - 1998	... .67,18%	..Encara no es feia
1998 - 1999	... .69,50%	..Encara no es feia
1999 - 2000	... .70,7%	... .40,55%
2000 - 2001	... .72%	... .38,39%
2001 - 2002	..Ja no es va fer	... .38,79%

TAULA 2	% d'ús del català a la classe en castellà	en català
Parlar espontani	... .0%	... .0%
Parlar dirigit	... .0%	... .2%
Escoltar espontani	... .0%	... .0%
Escoltar dirigit	... .0%	... .12%
Llegir	... .0%	... .25%
Escriure ex. i treb.	... .0%	... .5%
Escriure exàmens	... .0%	... .2%
Total	... .0%	... .46%

aplicar el sistema nou de comptabilitzar l'ensenyament en català del Centre, explicat a la revista *Pissarra* citada. A partir dels nous resultats es va veure que el Centre realment no complia el decret del 50% i es va poder fer un PLC per als propers quatre anys. El fet de l'arribada d'immigrants va provocar que els percentatges davallassin i que no es pogués complir tot el que s'havia planificat. El present curs és el segon del projecte, i en acabar els quatre anys, se'n planificaran quatre més i així successivament.

A partir d'aquí i amb el sistema explicat tractaré de demostrar les frases en negreta del principi de l'article. Recordarem que la primera es:

ENSENYAMENT EN CATALÀ DEL 50% D'ASSIGNATURES = SUBSTITUCIÓ LINGÜÍSTICA

Perquè ens entenguem, suposarem un Centre on fan el 50% d'assignatures en català, és a dir, compleixen el decret. Hem de tenir en compte, que n'hi ha que ho escriuen i no ho fan com assenyala Bernat Joan i Marí a *Perspectives sociolingüístiques a les illes Balears*, en el seu article *Català fictici a l'ensenyament*, i n'hi ha que fan les assignatures en català com cal. Per tant, agafarem un centre que més o manco representaria la mitjana, i seleccionarem dues classes, una que es fa en català (que representarà totes les que fan en aquesta llengua), i una que es fa en castellà (que representarà totes les que es fan en aquesta llengua), i així estudiarem el percentatge d'ensenyament en català de l'escola o institut. S'apliquen els percentatges explicats abans (vegeu TAULA 2).

Això significa que si sumam i dividim per dos, i fem una generalització, resulta que aquest Centre fa un 23% de les classes en català, encara que a l'estadística pot sortir com un Centre del 50%. Els i les alumnes catalanoparlants acaben l'escolarització parlant en castellà, i molts de castellanoparlants acaben encara exigint que se'ls parli en castellà. És per això que a nivell social, aquests Centres contribueixen a

la substitució lingüística.

Aquesta explicació s'hauria pogut complicar moltíssim més, i hauríem pogut posar classes amb diferents tipologies d'alumnat i de professorat, que hauria pogut fer oscil·lar el tant per cent d'ensenyament d'assignatures en català del Centre entre un 20 i un 30% més o manco, sempre absolutament insuficient per aconseguir l'ús de la llengua catalana.

La segona frase que hem d'explicar és la següent:

ENSENYAMENT TOTALMENT EN CATALÀ = BILINGÜISME

Ens situarem a un centre qualsevol d'aquests llocs que hem explicat al principi. No tndrem en compte la classe on s'ensenyi el castellà, ni tampoc les classes de llengües estrangeres i posarem tres tipus de classes, amb diferent alumnat i professorat. Aquests tipus de classes són representatius de la majoria de situacions que se solen donar a moltíssims de llocs amb un professorat normal, és a dir, que no són herois, com part del professorat de català dels anys 80, i que en el 2000, algú deia que havien estat *cabres loques*. Aquest centre fa tot l'ensenyament en català. Avui això només s'ha aconseguit a Centres de Primària. Un dels retrocessos que hi ha hagut és la pèrdua de dos cursos d'ensenyament en català que es feien a Primària i que ara no es fan a Secundària (vegeu TAULA 3).

Suposant que aquests tres tipus de classes es reparteixen dins un Institut a parts iguals, i tenint en compte les classes de castellà i de llengües estrangeres, que haurien de restar a la quantitat final d'ús de la llengua catalana, es pot afirmar que aquest centre tendria un ús del català una mica superior al 50%, tot depenent de la llengua de suport a les llengües estrangeres.

És per això que es pot dir que els Centres (només hi ha escoles de Primària que ho fan) que fan tot l'ensenyament en català, preparen per al bilingüisme. Es poden fer els estudis que es vulguin i es comprovarà que són els únics centres que possibiliten al seu

alumnat un coneixement similar de la llengua catalana i de la llengua castellana. Són els únics centres que aconseguen que l'alumnat castellanoparlant, en acabar l'ensenyament obligatori, pugui usar la llengua catalana, si ho desitja, perquè els de la majoria dels altres centres no en saben. Són els únics centres que compleixen el que diu la Llei de Normalització Lingüística sobre el coneixement de la llengua catalana en acabar l'escolaritat obligatòria.

I són precisament aquests centres, els que ajuden els catalanoparlants que no s'avergonyeixin de la seva llengua i que la parlin en la majoria de situacions. Perquè que la parlin en totes les ocasions depèn de l'escola, però encara més de la família o dels amics i de les amigues. S'ha de dir que, fins i tot, en aquests centres, la majoria d'alumnes quan es reuneixen en el pati o es troben en el carrer en un grup on hi ha castellanoparlants, xerren en castellà, és a dir, fins i tot aquests centres reflecteixen al peu de la lletra el que passa normalment a la societat.

Si afirmen els sociolingüistes que el bilingüisme representa una etapa d'una duració indeterminada cap a l'unilingüisme social, és a dir, cap a la substitució lingüística o cap a la normalització, hem d'afirmar que l'escola en català garanteix un allargament de l'etapa del bilingüisme, perquè les autoritats del país posin tota la maquinària en marxa perquè la societat torni a estar orgullosa d'utilitzar la llengua del territori i que efectivament l'usi. És en aquests moments que la conjunció de l'ús del català que faci la societat i la de les futures generacions que surten de l'escola preparades, podran aconseguir la normalització lingüística.

És per aquesta raó, que és necessari i urgent que les autoritats educatives facin totes les passes adients i convenients perquè es pugui fer tot l'ensenyament en català, i que la resta d'autoritats facin tot el que sigui necessari perquè s'usi la llengua catalana a la majoria d'àmbits, o no hi seran a temps.

NOTA AL FINAL:

Quan acabava aquest article, diumenge 2 de febrer, vaig parlar per casualitat amb un alumne que fa 4t d'ESO, fill de mare mallorquina i de pare peninsular, i sempre em va xerrar en castellà. I li vaig demanar per què no em contestava en català. A part de dir-me que no en sabia suficient, que l'avergonyia, etc., em va comentar que per primera vegada, ara tenen una professora de català que els exigeix i dona importància al fet de xerrar en català, però que tots els professors i professores de català que ha tengut durant la seva escolarització, els han deixat xerrar sempre en castellà. Si es deixa parlar en castellà a l'assignatura de català, què voleu que es faci a les altres assignatures?.

Taula 3	a la classe de		
	% d'ús del català	L. Cat.	Matem.
Parlar espontani	. . . . .0%	. . . . .1%	. . . . .2%
Parlar dirigit	. . . . .4%	. . . . .2%	. . . . .3%
Escoltar espontani	. . . . .0%	. . . . .1%	. . . . .2%
Escoltar dirigit	. . . . .15%	. . . . .13%	. . . . .15%
Llegir	. . . . .30%	. . . . .25%	. . . . .28%
Escriure ex. i treb.	. . . . .15%	. . . . .5%	. . . . .10%
Escriure exàmens	. . . . .5%	. . . . .2%	. . . . .3%
Total	. . . . .69%	. . . . .49%	. . . . .63%